

ORITZAPENAK
NIKOLAS ZENDOIA

TXIKITEOAK BAIÑO LEEN, SAGARDOTEGIAK ZARAUTZEN

Errietako festak ere asi dira, ba. Gu bizi geran Zarautzen, berriz, laster dira San Pelaioak. Beraz, zergatik ez aztertu erri onetako leengo txurruta-oiuturak?

Guk txikiteoa deitzen diogun tabernaz taberna baso-erdi-ak edaten ibiltze ori ez omen da oso antziñakoa. Txakolendegian leengo batean eduki genuen afarian, ala kontatu zidaten zarautzar adiskide batzuek.

Zarautzen, beintzat, sagardotegi txiki pillla bat bazan, dirudienez. Edozein kaletan, sagardotegia.

Orduko kaleak ez ziran oraingoak bezain leunak. Leengo kaleak arri-galtzadaz egiñak ziran. (Galtzada edo adokia deitzen zioten.) Argazki zaarretara begira jartzen bagera, an ikusten da kaleak nolakoak ziran. Ni ez naiz aspertzen argazki aiei begira. Leengo kale zaar aietako ikuspegia oraingo baserrikakoa baiño baserritarragoa zan. Begiratu besterik ez zan garai artako Zarauzko astotegi zaarrera. Zenbat asto, beor, zaldi! Idi-pareak ere, noiznai kaleetan zear, gurdiarekin. Txerria ere bai, txerrikiren batetik irtenda zebillenean. Goizetan, oilloen kakaraka-otsa ere bai, arrautza egiten zutenean. Ea gaur nungo baserrietan ikusten dan ori guztia.

Eta illeroko feri eguna zanean, berriz, feri plazara eramaten zan ganadu edo abere guztia ere. Kalean zear eramaten zan traillan artuta, tipi-tapa, tipi-tapa, mokordo ederrak egiñez. Gurdikada txertaldea ere, leen nioena: idi eta gurdi, kalean zear. Eta saltzen ez zana, berritro leengo bidetik etxera. Orrela ziran kaleko ikuspegiak garai batean.

Paso nibela, erriaren bukaera bezela aipatzen zala diote. Andik aurrera, Azken Portu fundatua izango zan. Orain erri bat eginda dago.

Bezero batzuk Zarauzko Plo-enean.

Goazen, ba, antziñako zenbait sagardotegiren izenak aipatzera: Antoiñekoa, Pantolingua, Mirandanea, Itziarrena, Manuelmari, Luxlaenea, Errustaenea. Norbait aaztu bazait, barkatu bezaidate.

Geroko txikiteorako oituraren aurretik, sagardotegiz sagardotegi ibiltzen omen ziran. Tokan aritzeko ere aukera omen zegoen sagardotegi geienetan. Edaten zuten basokada sagardoa jokatu eta abar. Denbora-pasa.

Errustaenea apustu-lekua zala diote. Aari-jokoak, oillar-jokoak, idi-demak, lasterka-apustuak eta abar, an egiten omen ziran itzez. Itza siñadura bait zan orduan.

Txurrutaren eragiñez, onako apustu au ere egin omen zuten norbaitzuk. Sarezko kaiola edo itxitura batean, amabi arratoi eta katu bat sartu, eta batzuk arratoiak nagusitu baitez, eta besteak

katuaren alde. Katu gajoak naiko lan ba omen zuen bere burua salbatzen. Itxura denez, orduan ere danetik egiten zuten.

Luxiak xuurraren fama zuen, diotenez. Baiña inor gonbidatzen ona omen zan. Nola ulertzen da au? Xuurra gonbidaketan? Bein, ala gonbidatu zuen adiskide Manuel Antonio?

Goazemak barrika berria probatzera. Uste diat mama ederra daukala artzek.

Ala, baso bana edan dute, eta: -Zer iruditu zaik?

Manuel Antoniok, bi eztl txiki egiñaz:

-Basokada bati ainbeste gustu ez zioat artu, motel.

Luxiaren erantzuna:

-Ba, bigarrenak kalte egingo dik, eta goazemak emendik.

Orra: gonbidatu, kunplitu, eta xuurra zala nabarmendu.

Barrika bat ustu eta berriaren

iriekieran, sagardotegi atarian erramua jartzen zuten ezaugarri bezela. Alegia, barrika berria ireki zala. Zer oiura xume eta leialak, e! Txikiteo soillari baiño zentzu geiago artzen diot neronek izatera ari.

Frailtara urteroko gurdikada eramatea ere aspaldiko oiura omen da. Ori neronek ere pentzatzen det. Gurdi egurra edo gurdi simaurra eraman oi zan. Nik ere ezagutu nuen ori. Inurritza aldeko baserritarrak Aingeru Goardako egunez eramaten omen zuten. Urteta eta Izeta aldekoak, gure aldekoak alegia, andik urrango feri egunean. Eraman zutena eraman zutela, ustu eta idi para beste norbaitekin etxera bidali, eta baserri-nagusiak fraileetako afarira zintzo asko.

Gero, afaria aurrera zijoan aiñean, eta txarrokada ardoak ustutzen zijoazen aiñean, muturrak gorritzen, kontua ugaltzen... Betikoa. Batzuk, bertsotan ere bai. Au ondo jakingo du gaur Arantzazun bizi dan nere tokaio dan Nikolas Segurola aundiak. Zarautzen bizitua bait da bera ere. Gure altari entzun izan nion:

-No! Aurten ere Nikolas aundiak berto ederrak bota zizkiguk. Baiña bazizkian erantzunak ere atzoko ortan. Blurri-txikiak eta Paskueltxok-eta ez zitxioten isilik utzi.

Au guztia entzun ondoren, nik derizkiot, nere baitan, frailetara eraman zuten jornada baiño aundiago eramaten zutela frailetatik etxera. Orra denak pozik.

Baiña edozein moduz ibiltzerik ere ez zegoen kalean. Ez pentsa gauean kalea zaintzen zuten *serenua* deitzen zitzaizen gizon traje

dotoredun aiek kamutsak ziranik. Ez orixe!

Diotenez, zerbaiten bearra ere izango zan. Makatzaneko etxea badakizue nun dagoen Zarautzen. Ez da oraingoxea izango. Orduan, ukuillua bistan, kaletik ikusten zala, ate zaar ura askotan zabalik, jendeak oiura lasai bat artuta zeukan; sagardotegietan zebillen jendeak, alegia: Makatzaneko ukuilluko paretari pixa egitea.

Argentinan ogei urte pasa ondoren berritro etorri zan zarautzar ark ere, lagunekin sagardotegietan zebillela, pareta zaar ari pixa egin bear, ba. Orrela ari zala, serenua.

-Multa jarriko dizut, gizon, or pixa egiteagatik.

-Bai, bai. Jarri lasai multa. Pozik ordainduko dizut. Bazeneki, Argentinan ogei urtetan, zena-bat aldiz deseatu dedan pareta oni pixka egitea!

Ark ere bete zuen, ba, bere ametsa.

Monika-motza ere izketan egokia omen zan, ba: kaleak-eta garbitzen aritzen zan gizon moztaka bat. Amerikano ori Zarauzko erri-jirak ikusten Mendilauta aldean zebillela, Monika-motzari:

-Egun, on.

-Bai. Berdin.

-Etxe asko egin dizkitek emen, e?

-Bai.

-Zeinena dituk?

-Au, marqués de Cortinas; ori, conde de Adanero; ura, duque de Lecera; beste, duque del Infantedo. Geienak, aristokrazia-jendearenak.

-Orrelako etxeak Ameriketan iru illabetetan egiten dizkitek.

-Kofio!

-Eta beste arunzaldeko arrizko ura zeinena dek?

Monika-motzaren erantzun azkarrak:

-Ez zekiat. Atzo ez zitxi on-eta.